

129 -102 ศิลปะและสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยสยาม
Siam University

มหาวิทยาลัยศึกษาทั่วไป >> <http://elearning.siam.edu>

โดย อาจารย์อังคณา ใจเหิม

สถาปัตยกรรมไทย

- ความหมายและองค์ประกอบของสถาปัตยกรรม
- ลักษณะสถาปัตยกรรมไทย

ความหมายสถาปัตยกรรม

- สถาปัตยกรรมศาสตร์เป็นศาสตร์หรือวิชาการที่ว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวิธีการในการก่อสร้างเพื่อสนองตอบความต้องการในด้านวัตถุและจิตใจของอารยชน

องค์ประกอบของสถาปัตยกรรม

- รูปทรงและขนาด (form/size)
- โครงสร้าง (structure)
- ปริมาตรรูปทรง (volume of mass)
- พื้นที่ว่างหรือบริเวณว่าง (space)
- ส่วนสัดส่วน (proportion)
- ความต้องการ (requirements)
- ความคิดสร้างสรรค์ (creativity)
- คุณค่าทางมณฑนศิลป์ (decorative value)
- คุณค่าเชิงศิลปะ (artistic value)

สถาปัตยกรรมในเชิงทฤษฎีนั้นเป็นทั้งศาสตร์ ศิลปะ และวิธีการในการก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ใช้เป็นอาคารที่พักอาศัย อาคารสาธารณะ หรือแม้แต่สิ่งก่อสร้างอื่นๆที่สร้างขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการทาง “วัตถุนิยม” (materialism) และ “จิตนิยม” (spiritualism)

สถาปัตยกรรมในเชิงปฏิบัติการ (practice) นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็น
ปฏิบัติการสร้างสรรค์เนรมิตขอบเขตของปริมาตรของที่ว่างให้เกิด
บรรยากาศและสุนทรีย์ภาพแห่งประโยชน์ใช้สอย สสนองความต้องการ
ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรมของมวลชนผู้เจริญในวัฒนธรรม
สถาปัตยกรรม เศรษฐกิจพื้นฐาน (infrastructure) และเป็น
ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจด้วย

สถาปัตยกรรมไทยแบ่งตามยุคสมัย

- สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11-16)
- สมัยศรีวิชัย
- สมัยลพบุรี
- สมัยล้านนา
- สมัยสุโขทัย
- สมัยอยุธยา
- สมัยรัตนโกสินทร์

พระบรมธาตุไชยา สถาปัตยกรรมไทยยุคศรีวิชัย

พระปรารงค์สามยอด สถาปัตยกรรมไทยยุคลพบุรี

วัดพระสิงห์ สถาปัตยกรรมไทยยุคล้านนา

วิหารพระมงคลบพิตร สถาปัตยกรรมไทยยุคอยุธยา

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม สถาปัตยกรรมไทยยุครัตนโกสินทร์

สถาปัตยกรรมไทยแบ่งตามภูมิภาค

- สถาปัตยกรรมไทยภาคกลาง
- สถาปัตยกรรมไทยภาคเหนือ
- สถาปัตยกรรมไทยภาคอีสาน
- สถาปัตยกรรมไทยภาคใต้

สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

- ไม่มีรูปแบบหรือโครงสร้างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างชัดเจน

จิตรกรรมไทย

- ความเชื่อในจิตรกรรม
- แนวความคิดในจิตรกรรม
- ลักษณะการแสดงออกของจิตรกรรมไทย

- จิตรกรรมเป็นผลงานที่ใช้การวาดเส้นหรือระบายสีลงบนแผ่นราบที่เกิดจากการใช้ฝีมือทางด้านช่าง
- งานจิตรกรรมมีรูปแบบคุณลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชาติ เฉพาะเผ่าพันธุ์
- สะท้อนให้เห็นเด่นชัดในเรื่องความเชื่อ แนวความคิด วัตถุประสงค์ และการแสดงออกที่เป็นลักษณะเฉพาะตนเอง

ความเชื่อในจิตรกรรม

- อิทธิพลความเชื่อทางศาสนา
- อิทธิพลความเชื่อทางสังคม

อิทธิพลความเชื่อทางศาสนา

จิตรกรรมไทยแบบประเพณีตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๙ ลงมาเป็นจิตรกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพุทธอย่างแท้จริง เป็นการรับใช้พุทธศาสนาด้วย จิตรกรรมที่แสดงเป็นภาพแบบเล่าเรื่อง มีรูปแบบ วิธีการแสดงออกอันเป็นระเบียบมีกฎเกณฑ์ที่ทำสืบต่อกันมา จึงเรียกว่า จิตรกรรมไทยแบบประเพณี

อิทธิพลความเชื่อทางสังคม

จิตรกรรมไทยยุคปรับตัวปรับช่วงที่อิทธิพลศิลปวิทยาการจากตะวันตกเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อิทธิพลนั้นเป็นไปในลักษณะบีบบังคับให้ไทยยอมจำนนที่ต้องปรับปรุงบ้านเมืองศิลปวิทยาการตามความคิดเห็นของฝรั่ง ผิดกับอิทธิพลตะวันตกที่เข้ามาในเมืองไทยเมื่อครั้งแรกในสมัยอยุธยา เมื่อพุทธศตวรรษที่ ๒๑ – ๒๒ คราวนั้นไทยสามารถผสมผสานกลมกลืนอิทธิพลดังกล่าวจนกลายเป็นของไทยในที่สุด จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ ๔ จึงสร้างขึ้นเกี่ยวกับความเชื่อทางสังคมที่ใช้ศิลปกรรมนำรสนิยมแบบตะวันตก ภาพจึงสะท้อนความเป็นจริงในสังคมยุคนั้นด้วยรูปแบบเหมือนจริง

แนวความคิดในจิตรกรรม

- พฤติกรรมระหว่างมนุษย์และธรรมชาติภายในของมนุษย์
- พฤติกรรมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน
- พฤติกรรมระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
- พฤติกรรมระหว่างมนุษย์กับความเชื่อที่ไม่มีตัวตน
- พฤติกรรมระหว่างมนุษย์กับคุณธรรมในสังคม

ลักษณะการแสดงออกของจิตกรรมไทย

- เป็นศิลปะแบบอุดมคติ มีรูปลักษณะแตกต่างไปจากธรรมชาติ
- เป็นศิลปะที่มีได้คำนึงถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติ
- เป็นภาพแบบเล่าเรื่อง
- เป็นภาพเขียนแบบ ๒ มิติ

เป็นศิลปะแบบอุดมคติ

ถือว่าความงามในธรรมชาตินั้นความงามอย่างพึ้นๆ ธรรมดาๆ จึง
ปรุงแต่งจิตรกรรมของตนให้เน้นหนักไปในทางความงามที่ระคนอยู่ด้วย
ปรัชญาศิลปะที่เกี่ยวข้องกับศาสนา มีคุณค่าทางสุนทรีย์ภาพของการ
วางรูปทรง สี เส้น องค์ประกอบ รวมทั้งเนื้อหาเรื่องราวอันเป็นนามธรรม
ความเรียบง่าย ทุกสิ่งมีความประสานกลมกลืนระหว่างภาพกับภาพ
ภาพกับระวางเนื้อที่ และรวมทั้งการประสานกันระหว่างความคิดและ
ปรัชญาทางพุทธศาสนาอันเป็นนามธรรมกับภาพที่สะท้อนความเป็น
จริงทางวัตถุของสังคมยุคนั้น ทุกสิ่งและทุกส่วนรวมตัวกันเป็นเอกภาพ

เป็นศิลปะที่มิได้คำนึงถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติ

ไม่คำนึงถึงความเป็นจริงทางรูปทรงโดยเฉพาะรูปทรงมนุษย์ ได้ตัดทอนส่วนละเอียดของรูปทรงลงเหลือแต่สาระที่สำคัญส่วนใหญ่ กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ลีลา ท่าทางเป็นไปอย่างเรียบง่าย แสดงอารมณ์ของรูปทรงจากเส้นที่เคลื่อนไหวทั้งภายนอกและภายในรูปทรง แสดงลีลาท่าทางที่เป็นแบบแผนคล้ายการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกจากทำนาฏศิลป์ไทย รูปทรงมนุษย์เหล่านั้นไม่แสดงอายุหรือวัย

เป็นภาพแบบเล่าเรื่อง

จิตกรรมจะเสนอเรื่องราวติดต่อกันตามลำดับบนผนังขนาดใหญ่ แต่ละกลุ่มเขียนตัวเอกและตัวประกอบที่สำคัญของท้องเรื่องเพียงไม่กี่รูปทรง มีชีวิตกษัตริย์ ชุนนาง ชาวบ้านชาวเมือง สิ่งสารสัตว์ แทรกอยู่ตามสมควร

เป็นภาพเขียนแบบ ๒ มิติ

เป็นลักษณะสำคัญที่สุดและถือเป็นแบบแผนของจิตรกรรมไทย
การวางองค์ประกอบ ๒ มิติ อาจเป็นไปด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

- แสดงภาพได้หลายๆ ตอนบนผนังเดียวกัน
- สร้างจินตนาการตามเรื่องราวได้กว้างไกลกว่าที่ตาเห็น
- สร้างความกลมกลืนระหว่างคุณค่าทางเรื่องราวและคุณค่าทางรูปทรง

มหาวิทยาลัยสยาม
Siam University

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป >> <http://elearning.siam.edu>

Q & A

แบบฝึกหัดบทที่ 3

1. งานสถาปัตยกรรมมีลักษณะเด่นเฉพาะหลายประการ โดยอาจแยกออกให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ อะไรบ้าง
2. สถาปัตยกรรมไทยแบ่งออกเป็นสมัยๆต่าง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปมีสมัยใดบ้าง
3. ความเชื่อเกี่ยวกับการเขียนภาพจิตรกรรม อาจพิจารณาตามเหตุผลจากอิทธิพลใดบ้าง
4. แนวความคิดในการแสดงออกของจิตรกรรมไทยส่วนใหญ่เป็นเรื่องพฤติกรรม และความเป็นไปได้ในชีวิตของมนุษย์เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยตรง จำแนกพฤติกรรมได้เป็นกี่แนวอะไรบ้าง

5. ลักษณะและการแสดงออกของจิตรกรรมไทย เป็นศิลปะที่แสดง
ความรู้สึกถึงอะไรบ้าง